NATURUM VATTENRIKET
KRISTIANSTADS KOMMUN

Naturvårdsverkets ärendenr:
NV-06777-16

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
för naturum Vattenriket

Verksamhetsberättelse för naturum Vattenriket

År 2016

Fullsatt i redet utanför naturum Vattenriket. Foto Jörgen Mattisson

BESÖKSADRESS: Naturumsvägen 2
POSTADRESS: 29180 Kristianstad
TEL: 044-132330
E-POST: naturum@kristianstad.se
INTERNET: www.vattenriket.kristianstad.se
FACEBOOK: naturum Vattenriket

SAMMANFATTNING **3**

INLEDNING **4**

1. SYFTE **4**
1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 6696) 4
1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet 4

2. UTVÄRDERING AV MÅL FÖR VERKSAMHETSÅRET 2016 **5**
2.1. Årets mål 5
2.2. Utvärdering av årets mål 5
2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer 9
2.4. Målgrupper för det egna naturumet 9

3. UTVÄRDERING AV ANALYS AV RISKER/MÖJLIGHETER UNDER ÅRET **10**
3.1. Utfall av nulägesbeskrivning 10
3.2. Utfall av förväntade möjligheter 10
3.3. Förväntade risker inför året 11

4. UTVÄRDERING AV NATURUMS VERKSAMHET **11**
4.1. Övergripande planering för året 11
4.2. Teman 11
4.3. Programverksamhet 12
4.4. Tillfälliga utställningar 16
4.5. Kommunikationsinsatser 16

5. UTVÄRDERING AV PERSONAL **17**
5.1. Utvärdering av personalinsats 17
5.2. Utvärdering av kompetensutveckling av personal 17

UTVÄRDERING AV FÖRNYELSE AV FAST UTSTÄLLNING **18**
5.3. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning 18
5.4. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning 19
5.5. Förankring 19

6. UTVÄRDERING RENOVERING, FÖRÄNDRING AV FASTIGHET/LOKALER **20**
6.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler 20

7. UTVÄRDERING AV ÖVRIGA INSATSER **21**
7.1. Utvärdering av övriga insatser 21

8. UPPFÖLJNING **23**
8.1. Besökarundersökningar 23
8.2. Naturums statistik 23
8.3. Tankelistning 23

9. BUDGET FÖR NATURUM **24**

Sammanfattning

Återigen hade naturum Vattenriket många besökare och var bland de fem mest välbesökta naturumen med över 100 000 besökare. Många har kommit till naturum och många har gett sig vidare ut i Vattenriket. Många hittade till naturum via tripadvisor där naturum Vattenriket fick Certificate of Excellence och var besöksmål nummer ett i Kristianstad.

Året 2016 har varit fyllt av olika möten. Elever, lärare, besökare, feriearbetare, biosfärlägerbarn, forskare, föreningar, företagare, utländska gäster, ambassadörer, andra biosfärområden och naturum, politiker och tjänstemän. Listan kan göras lång.

Möten är viktiga. För det är där i mötena mellan människor som ord blir till handling. Utbyte av kunskap och erfarenheter blir till samverkan som bidrar till engagemang och stolthet. Det är grundförutsättningar för ett långsiktigt biosfärarbete där vi tillsammans arbetar för en hållbar samhällsutveckling i biosfärområde Kristianstads Vattenrike och där naturum har en så viktig roll. I möten öga mot öga, i någon av naturums programpunkter har vi mött inte mindre än 24 000 personer på skolbesök, guidad tur, föredrag eller programverksamet. Tjugofyra tusen möten!

Årets tema i naturums program var Artrika Vattenriket, ett tema som gav mersmak både för oss och besökarna. Vi har bjudit på Artiga söndagspromenader och vi har berättat Äpplets story. Som på beställning började en utterfamilj visa sig alldeles utanför naturum under vintern. Denna utteryra höll i sig under flera månader och en ny kategori besökare började dyka upp på naturum- *utterturisterna*!

Inledning

1.Syfte

1.1. Syfte enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer (rapport 6696)

Naturum är till för alla. Det ska vara en plats där man känner sig välkommen, oavsett förutsättningar eller intressen. Här ska man bli inspirerad att uppleva naturen. Här väntar en upplevelse man inte förväntade sig. När vägen till naturen går genom naturum kan besökaren förvänta sig hög kvalitet och ett mervärde. Naturum engagerar, berikar och erbjuder kunskap och upplevelser. Naturum ger besökaren en känsla av att man vill komma tillbaka, igen och igen.
Verksamheten vid naturum ska:

- *välkomna besökaren genom att vägleda om vad man kan se, uppleva och göra i området,*
- *inspirera besökaren till att uppleva och vistas i naturen, skapa nyfikenhet och bidra till förståelse och engagemang för natur och naturvård,*
- *fördjupa besökarens förståelse för naturområdet: förklara vad som hänt, händer och varför det sker,*
- *bidra till att öka besökarens kunskap om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur-, kultur- och upplevelsemässiga värden samt hur människan använt sig av och påverkat naturen,*
- *motivera besökaren att använda naturområdet på ett sådant sätt att områdets naturvärden, kulturvärden och andra upplevelsemässiga värden bevaras långsiktigt,*
- *arbeta för att skola och annan undervisning ska besöka och använda naturum,*
- *ge information om hur tillgängligt området är, hur man tar sig dit och hur man hittar där,*
- *sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden och andra besöksmål för friluftslivet.*

1.2. Lokala och regionala syften för det egna naturumet

Naturum Vattenriket är mötesplats och besökscenter i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, ett stort område med mycket höga och varierade naturvärden. I området finns över 20 besöksplatser som naturum visar vägen ut till.

Syften för naturum Vattenriket är bland annat:

- att bidra till att Biosfärområde Vattenriket uppfyller Unescos riktlinjer för Biosfärområden genom det svenska Biosfärprogrammet.
- att vara den naturliga mötesplatsen i Biosfärområde Vattenriket.
- att visa vägen ut i Vattenriket.
- att bidra till delaktighet och engagemang för Vattenriket i bygden.
- att vara en resurs i Kristianstads kommuns övergripande arbete med att vara en attraktiv kommun med en långsiktigt hållbar livsmiljö, t ex genom att uppfylla målen i kommunens styrkort om Friska ekosystem.
- att vara en av Kristianstads stora attraktioner inom besöksnäring samt bidra till att utveckla en hållbar turism i Vattenriket.

2. Utvärdering av mål för verksamhetsåret 2016

2.1. Årets mål

För varje naturum är det viktigt att utifrån naturums syften ta fram och beskriva egna uppföljningsbara mål i verksamhetsplaneringen, prioritera bland dessa samt genomföra ett löpande utvärderingsarbete.

Naturum Vattenrikets mål för 2016 var i korthet:

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:

2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och målgrupper.

3. Naturum skall visa vägen in i Vattenriket.

4. Naturum skall bidra till att öka engagemanget för Vattenriket i bygden.

5. Naturum skall erbjuda pedagogisk verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium.

6. Naturum skall samarbete med lärosäten på universitetsnivå.

7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och med olika sätt att kommunicera.

8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning.

2.2. Utvärdering av årets mål

1. Naturum skall vara en naturlig mötesplats och besökscenter för Biosfärområde Vattenriket med följande konkreta mätbara mål:

Mål	Resultat	
Skall vara en viktig del i Biosfärområdets arbete med att uppfylla styrkortets mål om Friska ekosystem.		
Öppet fler än 320 dagar	Öppet 320 dagar	
Fler än 100 000 besökare	Ja, 104 040	
Vara platsen för fler än 10 större möten med anknytning till Vattenriket	Ja, betydligt fler	
Minst 100 grupper som bokat naturvägledning	89 grupper	

2. Naturum skall ha ett rikt och varierat programutbud för alla åldrar och olika målgrupper vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Att naturum under året skall erbjuda ett varierat program utifrån årets huvudtema ”bra för natur och människa”		
I programrådet ingår minst 5 externa parter.	Ja, fler än 5 externa parter medverkar	
Minst 400 programpunkter erbjuds.	Ja. 432 programpunkter	

3. Naturum skall visa vägen in i Vattenriket vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Fortsatt fokus på att ”få ut besökare från naturum” genom att förlägga programaktiviteter som vandringar och cykelturer till besöksplatser i biosfärområdet.	Ja, tillsammans med föreningarna över 100 exkursioner genomförda.	
Fortsatt utveckling av naturvägledning som verktyg och kunskapsfält. Under 2016 fokuserar vi *på det artrika Vattenriket och att kommunicera ekosystemtjänster.*	Det artrika temat har genomsyrat programmet med bland annat Artrika söndagsvandringar som ny programpunkt.	

4. Naturum skall bidra till att öka delaktigheten och engagemanget för Vattenriket i bygden vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Fortsatt samarbete med Vattenrikets vänner. Minst 5 gemensamma aktiviteter.	Ja, Öppen borg på Lillö har genomförts under hela sommarsäsongen	
Fortsatt samarbete kring utbildning av Biosfärambassadörer. Minst 30 nya ambassadörer.	Ja, 31 nya biosfärambassadörer har utbildats.	

5. Naturum skall erbjuda verksamhet för förskola/grundskola och gymnasium vilket bl a innebär

Mål	Resultat	
Den pedagogiska verksamheten skall omfatta minst 80 elevgrupper och 1600 elever	Ja 81 skolklasser och 1 611 elever.	
Biosfärläger skall genomföras med 25 elever	Ja, ett mycket uppskattat Biosfärläger är genomfört	
Fortsatt samarbetet med Biosfärenhetens ekologer och de projekt som genomförs i Biosfärområdet.	Ja, genom den pedagogiska verksamheten	

	på naturum har flera skolklasser varit med och hjälpt till i vattenvårdsprojekt bl a i Vramsån	
Att naturum rustar upp två uteklassrum;	Ja. Uteklassrum vid håvningsbrygga samt Uteklassrum vid Vramsån.	

6. Naturum skall samarbeta med lärosäten på universitetsnivå vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Att konferensen BIOSFÄR 2016 genomförs tillsammans med kollegor på Biosfärenheten	Ja, genomförd den 21 november.	
Att samarbete med lärarutbildningen fortsätter. En omgång lärarstudenter erbjuds samarbete	Ja, detta är genomfört och väldigt uppskattat.	
Att naturum tillsammans med kollegor på Biosfärenheten skall erbjuda praktik för minst en student på universitetsnivå årligen.	Ja, en landskapsvetarstudent genomförde sin VFU på naturum.	
Att naturumföreståndaren tillsammans med kollegor på Biosfärenheten är involverad i ett flertal större forskningsprojekt som bedrivs vid Högskolan Kristianstad och Stockholms Universitet. För 2016 prioriteras tiden till forskningsprojekt inom ekosystemtjänster.	Ja, under året har naturumförståndare deltagit i flera workshops med koppling till forskningsprojekten kring ekosystemtjänster.	

7. Naturum skall hjälpa till att ta fram och sprida information om Vattenriket för olika målgrupper, via olika kanaler och sätt att kommunicera vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Att naturum är delaktigt i de informationssatsningar som kommer att genomföras från Biosfärenhetens sida under året. Under 2016 är det fokus på det artrika Vattenriket, ekosystemtjänster samt på besöksplats Hercules.	Ja. Under året har besöksplats Hercules invigts.	
Att naturum skall fortsätta förbättra utställningen i naturum. Under 2016 läggs fokus på att få fram en ny film till Opteryx.	Utställningen har kontinuerligt förbättrats. Filmen om Opteryx följer tidsplan och invigs i februari.	
Att naturum skall förbättra informationen på andra språk än svenska. Under 2016 skall vi ta fram informationsmaterial på de fem största nysvenska språken i Kristianstad.	Information framtagen. Kommer att presenteras på naturum under 2017.	

Att fortsätta använda facebook som kanal för informationsspridning i vårt dagliga arbete. Under året är målet att passera 2 300 gillare.	Ja, i skrivande stund lite drygt 3 000 gillare.	
Att fortsätta använda Instagram och #vattenriket med målet att under året få in 500 nya bilder taggade med #vattenriket.	Ja, runt 1000 nya bilder har kommit in med #vattenriket	

8. Naturum skall bidra till att locka turister till Kristianstad med Vattenriket som attraktion samt bidra till att möten förläggs i Kristianstad med Vattenriket som bidragande anledning vilket bl a innebär

Mål	**Resultat**	
Naturum skall ha nära kontakt med personal inom Kristianstads kommun som arbetar med turismutveckling för att planera gemensamma satsningar och aktiviteter. Minst en gemensam marknadsföringsinsats genomförs under året.	Ja, flertal gemensamma insatser har genomförts. Vattenriket och naturum lyfts fram på ett fantastiskt sätt i årets upplaga av ”Magasinet”.	
Naturum skall vara en resurs i Kristianstad vid stora evenemang som förläggs till staden. Målet är att minst fem större grupper som besöker Kristianstad utifrån ett annat evenemang även besöker naturum.	Ja, ett stort och gott exempel är Pernod Ricards stora event med över 400 deltagare där naturumföreståndare var inbjuden talare.	

2.3. Utvärdering av målgrupper enligt Naturvårdsverkets nationella riktlinjer

Huvudsaklig målgrupp för naturumverksamheten är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper, både svenska och utländska besökare. Även återkommande eller särskilt kunniga besökare bör få utbyte av sitt besök. Detta kan ske genom fördjupningsmöjligheter och genom att verksamheten utvecklas med omväxlande programverksamhet och tillfälliga utställningar.

2.4. Målgrupper för det egna naturumet

Naturum Vattenriket skall vara en resurs för många olika målgrupper. Vi brukar använda mottot ”inte bara för Fjällrävenfolket” för att spegla bredden som vi strävar efter. Alla målgrupper är lika viktiga för att bilda den helhet som naturum står för.

Under året fortsatte vi att locka många besökare. En ny besökskategori var de naturintresserade utterskådarna från när och fjärran!
Under året fick vi också nya målgrupper genom vårt arbete med ”Lugn av naturen”. Vår qigong på takterassen lockade en trogen skara som kom varje torsdag för ett härligt qigongpass med utsikt över Vattenriket.
Vi har en bred målgrupp som omfattar boende i Kristianstad med omnejd, skolklasser och barnfamiljer, turister och dagsbesökare, studiegrupper från myndigheter, företag och kommuner, högskole- och universitetsstudenter, bussbolag med större grupper samt utlänska besökare i allt större omfattning.

En enkätstudie som vi genomförde under året och som analyserats av företaget HUI visar besökarnas fördelning under 2016. Mindre än en tredjedel av besökarna kommer från Kristianstad, resten är tillresta från Skåne, Sverige eller annat land.

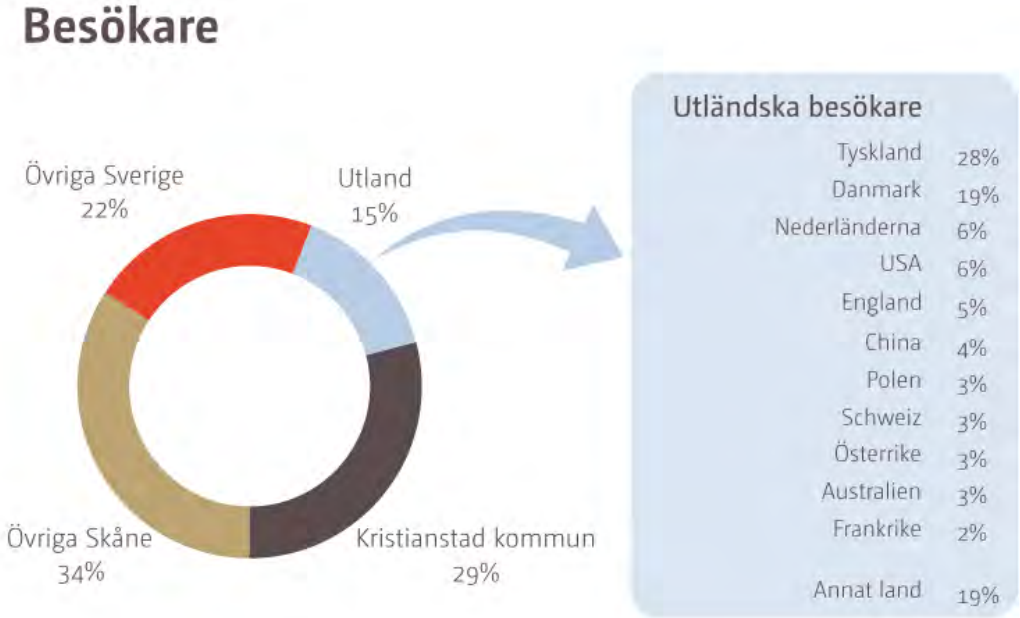

3. Utvärdering av analys av risker/möjligheter under året

I verksamhetsplanen redovisades risker och möjligheter som kunde komma att påverka planeringen, analyser och omvärldsfaktorer samt hur ni förbereder er inför förändringar.

3.1. Utfall av nulägesbeskrivning

Många delar i beskrivningen stämmer med utfallet. En viktig faktor som vi inte kunde förutse var att restauratören valde att avsluta sitt kontrakt tidigt under hösten. En upphandling genomfördes med trots detta fick naturum stå utan restauratör hela hösten.

3.2. Utfall av förväntade möjligheter

Varje år bjuder på nya möjlighetet. För 2016 såg vi framför oss hur naturum skulle fortsätta vara ett av de viktigaste besöksmålen i Kristianstads kommun samt hur vi skulle bidra till att Biosfärområde Vattenriket uppfyllde Unescos riktlinjer för biosfärområden. Båda dessa förhoppningar är infriade med råge. Naturum är fortsatt bland de mest välbesökta i landet och enligt Tripadvisor besöksmål nummer ett i Kristianstad samt också det högst rankade i Skåne i kategorin Natur- och vildmarksområden.

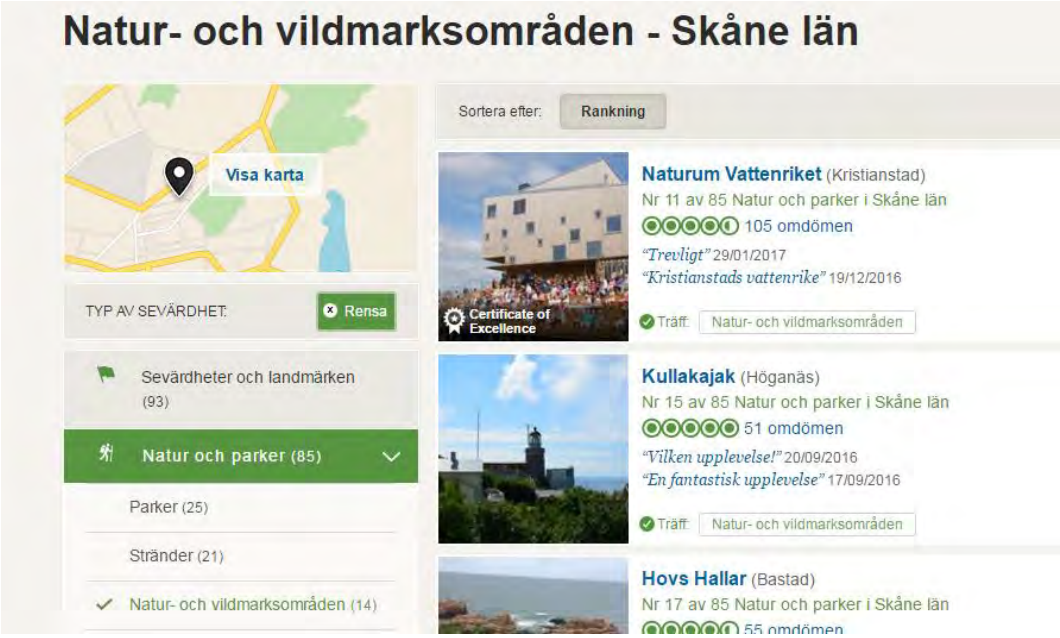

Vattenrikets tioåriga utvärdering godkändes med lovord av Unesco. Särskilt pekade Unesco på ett par saker som framgångsrika, bland annat satsningen på ett naturum som besökscenter för Biosfärområdet.

Vi hade också bland möjligheterna lyft fram våra tre stängda veckor i januari som en nödvändighet för ökad planering och därmed kvalitet på arbetet samt att vi skulle kunna titta framåt i utställningen nu när alla garantiarbeten kopplade till utställningen är färdiga. Allt detta har blivit som förväntat.

Vi hade förväntat oss att planarbetet kring Härlövs backar och ängar skulle kunna bidra till att skapa en fin entrémiljö runt naturum, med utvecklat uteklassrum, spångad led i

våtmarkerna mot Vilans strandängar och nya miljöer att visa besökare ut till i anslutning till de gamla deponierna. Detta har inte infriats under året, men arbete pågår.

Vår ”spaning” kring andra aktörers intresse i närområdet har infriats. Skånetrafiken har genomfört flera kampanjer där både naturum och Vattenrikets andra besöksmål har lyfts fram genom att de går att nå med kollektivtrafik.

3.3. Förväntade risker inför året

Vi trodde att den största risken skulle vara personalens brist på tid. Det vi inte visste eller kunde förutse var två helt andra saker. Restauratören valde att säga upp sitt kontrakt med kommunen vilket lett till att vi under året fått lägga mycket tid på upphandling, samt att lösa förtäring till bokade grupper. Ytterligare en sak som hände var att ett rör sprang läck i restaurangen i november och plötsligt stod vår hörsal under vatten. Denna vattenskada ledde till att alla programpunkter, föreläsningar och bokade grupper fick flyttas till restaurangen. Hörsalen behövde tömmas, golvet revs upp och byggfläktar har torkat ut golvet under två månader. Båda dessa oförutsägbara händelser har belastat personalen ytterligare.

Vi hade identifierat ytterligare två risker, dels en budgetosäkerhet dels en osäkerhet kring planerna för återställning av deponin i naturums närområde. Ingen av dessa risker har blivit ett problem.

Punkt 4 – beskriver de aktiviteter som bidragit till att syfte och mål uppfyllts.

4. Utvärdering av naturums verksamhet

Under denna punkt sammanfattas och utvärderas innehållet i årets verksamhet, eventuella teman, programverksamhet och tillfälliga utställningar. Utvärdera hur väl aktiviteterna svarat mot syfte och mål för verksamheten. Jämför planerad och faktiskt genomförd verksamhet.

4.1. Övergripande planering för året

Naturums öppettider har varit såsom angivet i VPn. Det betyder att naturum Vattenriket under 2016 varit öppet ca 320 dagar för allmänheten.

4.2. Teman

Naturum Vattenriket bygger programverksamheten på teman som skall spegla såväl arbetet i Biosfärområdet som årstiderna i Vattenriket. Under 2016 har vi följt det som angavs i verksamhetsplanen.

- VINTER I VATTENRIKET 1/1-1/3
- TRANOR OCH ANDRA VÅRTECKEN 1/3-8/4
- **DET ARTAR SIG I VATTENRIKET 9/4-15/6**
- SOMMAR I VATTENRIKET 16/6-15/8

- **NATURENS TJÄNSTER I VATTENRIKET 16/8-31/10**
- FORSKARVECKOR 1/11-30/11
- JUL PÅ NATURUM 1/12-31/12

Det artrika Vattenriket och naturens nyttor i Vattenriket har stått i fokus.

Vi knöt ihop Vattenrikets artrikedom med begreppet ekosystemtjänster och berättade för naturums besökare genom utställningar och guidningar att friska ekosystem med många arter ger oss fler ekosystemtjänster och att det artrika och varierade Vattenriket således är särskilt rikt på ekosystemtjänster. En av frukterna av vårt arbete var de Artiga söndagsvandringarna som beskrivs under punkten 4.3, en annan att tillsammans med Biosfärkontoret ta fram grafik som nedan och så småningom sent på året en film om ekosystemtjänster.

4.3. Programverksamhet

Programverksamheten under 2016 knöts till de teman som beskrivits ovan. Varje tema har omfattat ett stort antal programpunkter. Under året har vi själva och tillsammans med samarbetspartners totalt genomfört 480 programpunkter som lockat fler än 17 000 besökare.

Naturum producerade under 2016 tre programblad som vart och ett trycktes i en upplaga på ca 7 000 exemplar.

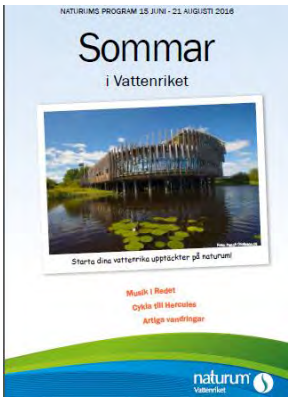

Informationen om programpunkterna spreds såväl via vårt tryckta program som via hemsida, blogg och facebook samt till tidningar och kommunens evenemangskalender. Under året fick vi extra draghjälp genom de många och mycket stora annonser som kommunen bjöd på i ett samarbete med Kristianstadsbladet.

Särskilt vill vi lyfta fram följande genomförda aktiviteter.

Tranor och tillgänglighet vid Pulken

Tranorna i Vattenriket lockade tusentals besökare till Utemuseum Pulken. Dagtid fanns naturum Vattenrikets personal på plats för att guida och visa i tubkikare. Kvällstid tog fågelklubben över. Varje år hälsar naturum Vattenriket äldre och rullstolsburna särskilt välkomna en viss dag, och ser till att det finns plats för dem i tornet.

Artig vandring bjöd på kunskap och upplevelser

Tänk så gott att bita i ett saftigt äpple! Att vi kan njuta av äpplet är resultatet av nyttor som naturen ger oss helt gratis. Under våren och sommaren höll naturum Vattenriket artiga vandringar som förklarar hur det hänger ihop. Vi utgick ifrån ”äpplets story” och lät besökarna lära känna alla de osynliga ekosystem-tjänster som behövs för att ett ge oss ett äpple. Och visst var vi artiga också. Tack snälla biet för det goda äpplet!

Ny utställning i Hercules och cykelturer hela sommaren

Hercules är en av Vattenrikets pärlor vid Hammarsjöns strand. Området har det mesta; ängar, vassar och spännande dammar. Under året rustades både stigar och utställning upp och under sommaren ordnade naturum Vattenriket cykelturer till Hercules och Naturskyddsföreningen och Nordöstra Skånes erbjöd vandringar.

Bland klodyvlar och fiskiglar

Under våren blev naturums fina håvningsbrygga färdig. Den är ett viktigt tillskott i naturvägledningen och den pedagogiska verksamheten. Hela sommaren igenom erbjöd vi en mycket välbesökt programpunkt där vi håvade i Helgeåns rika miljö. Det var många som ville upptäcka den myllrande mångfalden, inte minst utländska besökare!

Skogsbad- rofyllda vandringar i Vattenriket skogar

I Japan kallas det *shinrin-yoku.* På svenska betyder det skogsbad. I vår tolkning är det att upptäcka skogens lugnande verkan tillsammans med en naturvägledare. Vi valde ut en handfull fina och olika skogar i Vattenriket. På dessa platser bjöd vi besökarna på Skogsbad genom att promenera i lugnt tempo och varva tystnad, avkopplande och fokuserande sinnesövningar med prat om varför vi mår bra av att vara ute i naturen.

Skrotdjur fyllde naturum på höstlovet

Under höstlovet kombinerade vi natur och skräp. Under en månads tid visades Niklas Fännicks fantastiska djur som tillfällig utställning.

Under höstlovet höll Niklas två mycket välbesökta skrot-workshops där mer än hundra besökare gjorde nya djur av gamla glödlampor, ståltråd och annat fint skräp som vi hämtat på återvinnings-centralen.

Excel-tabell (dubbelklicka i tabellen). Statistiken hämtas direkt från respektive naturums statistik-sammanställning.

Guidade exkursioner		Visning av utställningen		Föredrag		Bildspel/film		Evenemang och tipspromen	
Antal arrange	Antal deltaga	Antal arrangemai	Antal deltagare	Antal arrange	Antal deltaga	antal	Antal deltaga	Antal arrange	Antal deltagai
5	360	12	125	5	50	0	0	0	0
10	651	11	156	2	108	0	0	0	0
12	5307	13	163	5	137	0	0	0	0
12	2271	12	162	0	0	3	44	0	0
25	717	14	117	5	218	2	6	0	0
21	541	7	276	2	570	3	21	0	0
25	872	45	569	2	410	31	300	0	0
21	634	32	385	2	145	8	118	0	0
9	219	15	203	1	110	0	0	1	100
7	117	16	149	3	88	6	30	2	22
6	224	34	74	1	150	1	35	2	170
4	93	6	51	12	89	0	0	6	140
157	12006	217	2430	3	2075	54	554	11	432

Excel-tabell (dubbelklicka i tabellen). Statistiken hämtas direkt från respektive naturums statistik-sammanställning.

Bokade grupper				
	Skolklasser		Övriga grupper	
Månad	Antal arrangemang	Antal deltagare	Antal arrangemang	Antal deltagare
Januari	0	0	1	22
Februari	6	133	0	0
Mars	12	250	10	176
April	13	265	8	189
Maj	15	308	23	544
Juni	0	0	23	1246
Juli	0	0	1	8
Augusti	0	0	3	135
September	17	384	14	393
Oktober	11	222	3	40
November	6	109	2	35
December	1	10	1	22
Summa	81	1681	89	2810

Två lite udda grupper som tog del av Vattenriket- till vänster 400 personer från företaget Åhus Absolut och till höger Statsministerbesök. Båda grupperna fick höra mer om både Biosfärområdet och naturum Vattenriket.

4.4. Tillfälliga utställningar

Successivt har vi utvecklat våra tillfälliga utställningar och hittat en nivå vi tycker fungerar. Vi har tagit fram en ny placering för en ”årsutställning”- som under det gångna året handlade om det artrika Vattenriket.

Vi kompletterar denna med en enklare utställning på utsidan av Opteryx som byts vid varje tema.

Under våren hade vi en fotoutställning på temat Dammliv av Johan Hammar i hörsalen och på hösten en mycket uppskattad konstutställning med Niklas Fännicks skrotdjur.

I augusti hade vi återigen ett akvarium med malar ifrån provfisket i utställningen under en veckas tid.

4.5. Kommunikationsinsatser

Vi har fortsatt att arbeta med ett brett perspektiv på kommunikationsinsatser under 2016 tillsammans med kollegor inom Biosfäravdelningen. Kommunikationen spänner från ”mun-mot-mun-information” som föredrag och utbildning av ambassadörer, via analog media som trycksaker till digitala media som filmer, ljudfiler och över till sociala media som hemsida, facebook och instagram.

Vi har fått stort genomslag för våra kommunikationsinsatser både mätt i antal tidningsartiklar, antal besök på hemsidan, antal gillare på facebook och i antal utbildade biosfärambassadörer.

Värt att nämna är genomslaget på sociala media. Vi har över 3 000 gillare på facebook och inläggen sprids inte sällan till över 5 000 personer genom delningar. Instagram har lockat många att hashtagga Vattenriket och bilderna visas i realtid i utställningen på naturum. Där finns idag drygt 1 000 fler bilder än förra året samma tid.

Vi har synts och hörts väl i media, både i fackpress, rikspress och lokalpress, riksradio och lokalradio. Vårt samarbete med lokaltidningen Kristianstadsbladet har fortsatt genererat många stora pluggannonser.

Sveriges natur och Kristianstadsbladet

En marknadsföringskanal som blivit allt viktigare och tydligare under året är tripadvisor. Många besökare hittar till naturum just via tripadvisor.

Den som söker på tripadvisor efter ”naturupplevelser i Skåne” hittar naturum Vattenriket på första plats. Likaså den som söker efter besöksmål i Kristianstad.

Även under 2016 fick naturum utmärkelsen **Certificate of Excellence**.

5. Utvärdering av personal

Öppettider, besök och bemanning					
Månad	Antal besök	Antal öppettimmar	Antal öppetdagar	Antal bemanningstimmar	Antal bemanningsdagar
Januari	2521	70	14	1051	133
Februari	9282	125	25	1132	144
Mars	9790	140	28	1210	154
April	8342	180	30	1239	158
Maj	11387	186	31	1175	151
Juni	11954	162	27	1178	153
Juli	15614	186	31	936	114
Augusti	14096	180	30	944	128
September	7883	174	29	1168	148
Oktober	4800	135	27	976	124
November	4669	130	26	1168	148
December	3702	110	22	872	105
Summa	104040	1778	320	13049	1660

5.1. Utvärdering av personalinsats

Utvärderingen stämmer väl med verksamhetsplaneringen avseende antal besökare och öppettider.

5.2. Utvärdering av kompetensutveckling av personal

Under 2016 har kompetensutveckling bland annat skett genom följande insatser:

- Januari: Uppstartsdag med Qigongkurs med Åsa Ottosson som ledare.
- Januari: Förenkla helt enkelt- ett positivare företagsklimat.
- Januari: Ekosystemtjänster (kompetensutveckling i grupp).
- April: Kurs i första hjälpen med AME.
- April: Studieresa naturum Hornborgasjön.
- April: Tankesmedja för friluftslivet.
- April: Enhetsdagar för Biosfärenheten.
- Augusti: Hälsodag Degeberga backar.
- Augusti: Studieresa till naturum Falsterbo.
- September: Studieresa till norska och svenska Lappland.
- Oktober: Planeringsdag.

- November: Nordiska nätter: Träd som kommunicerar.
- November: Biosfär 2016, forskningskonferens.
- December: Föredrag med Daniel Mendoza.
- Kompetensutveckling genom de föredrag som erbjuds inom naturums program under året.

Qigong med Åsa Ottosson

Utvärdering av förnyelse av fast utställning

Naturums uppdrag är att visa vägen ut i Vattenriket. Under året har två av Vattenrikets 21 besöksplatser rustats upp, Hercules och Äspet. Naturum har bidragit i arbetet som letts av informationsansvarig vid Biosfäravdelningen. Utöver det har flera delar i naturums egen utställning rustats upp.

5.3. Utvärdering av årets förnyelse av fast utställning

Under 2016 har vi fortsatt att förbättra utställningen i naturum i stort sett enligt planen i VPn. Fokus har varit på det artrika Vattenriket med både ny årsutställning och ny temautställning. Även en ny fågelmodul passade väl in i årstemat. Modulen *Alla tiders vatten* fick av tidsbrist ännu en gång skjutas på framtiden.

Följande insatser är gjorda i utställningen:

- Nyproduktion av årsutställning med tema artrika Vattenriket och ekosystemtjänster.
- Nyproduktion av temautställning ”Vått och torrt”.
- Nyproduktion av monter för Wrights fågelböcker.
- Nyproduktion av film Vinterliv i Vattenriket.
- Modulen ”Biosfär” uppdaterad med 2015 års händelser.
- Planering av ”Opteryx 3.0”, som har premiär under 2017.
- Informationsmaterial på 10 språk framtaget och översatt till modul som invigs 2017.
- Översyn av all utställningsteknik samt utbyte av mediespelare.
- Försäljningexponeringen ombyggd.
- Ny barnhörna med tema Vinterliv i Vattenriket

Ny årsutställning Artrika Vattenriket och naturens nyttor i Vattenriket

Ny del i fast utställning om landskap och artrikedom

Ny inspirationsfilm om vinterliv i Vattenriket

Ny modul för att exponera de fina fågelböckerna vi fått som gåva

5.4. Budget och finansiering för förnyelse av fast utställning

I budget hade vi 435 000 till naturums utställning. Den största posten var upphandlingen av ny film till Opteryx följt av kostnader för översättning och layout på 10 olika språk.
De personella resurserna som lagts ner har till största del varit insatser från naturinformatör, utställningstekniker och naturumföreståndare och omfattar minst 200 timmar.

5.5. Förankring

Nya förslag till utställningsdelar har tagits fram tillsammans med naturums medarbetare och Biosfäravdelningens infogrupp.

6. Utvärdering renovering, förändring av fastighet/lokaler

6.1. Utvärdering av renovering, förändring av fastighet/lokaler

Under 2016 fortsatte åtgärderna med naturums 5-års garantibesiktning. Några av de saker som åtgärdats under året är:

- Styr- och reglersystemet.
- Ventilation.
- Inbrottslarm.
- KNX-paneler som styr utställning och belysning.
- Hörslinga hörsalen.
- Golvet i restaurangen.

Det är kommunens tekniska förvaltning som hållit ihop åtgärderna.

Utöver dessa planerade åtgärder så drabbades naturum av en större vattenläcka i slutet av året. Det var ett rör i restaurangen som sprang läck och som rann rakt ner i naturums hörsal och täckte golvet med vatten. Allt fick tömmas ut, golvet brytas upp och torkas ur under nästan två månader. I skrivande stund är golvet och hörsalen ännu inte klara att nyttja.

Golv på tork i flera månader.

7. Utvärdering av övriga insatser

7.1. Utvärdering av övriga insatser

Under 2016 har vi varit med och utbildat en omgång Biosfärambassadörer, vi har utbildat fem feriearbetare och tillsammans med dem utbildat 30 miniambassadörer på Biosfärläger. Vi har satsat stort på bemanning av Pulken under trantiden och vi har fortsatt våra åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden runt naturum genom ett fantastiskt bihotell och flera sandlimpor till de vilda bina.

Rena utteryran på naturum!
Året 2016 inleddes med rena utteryran runt naturum. Sedan 2006 har det varit känt att uttern hittat tillbaka till Helge å, men länge fick vi nöja oss med att se spår i snön. Men så i vintras blev det plötsligt rena utteryran runt naturum. En hona med två ungar uppehöll sig så gott som dagligen kring naturum. I februari fick de till och med sällskap av en hane. I naturumsjön finns gott om fisk och uttrarna simmade runt, åt och verkade ganska oberörda av alla människor som tittade på dem.

Mångfaldsrunda och bihotell
Utanför naturum kom ett bihotell på plats. De olika rummen är inredda med halm, vassrör, pinnar, kottar och ved med borrade hål. På så sätt kan många olika arter hitta rum som passar. Intill bihotellet finns avlånga ”limpor” av sand där grävande bin har möjlighet att bygga bo.

Bihotellet ligger längs en ny mångfaldsstig. Under våren och sommaren fick naturums besökare följa med naturvägledarna på ”Artiga vandringar” längs stigen för att lära sig om artrikedom och ekosystemtjänster.

Vattenriket för skolan och lovlediga
Årets Biosfärläger hade också det artrika Vattenriket i fokus. Daglägrets 30-tal deltagare fick upptäcka några av Vattenrikets många spännande småkryp, fiskar, fåglar och växter. De mötte också intressanta människor som använder Vattenriket på olika sätt. De fick vara med om att ringmärka fåglar, tova spindlar, måla akvareller, föda upp grodyngel och fjärilar, bygga bihotell, göra flädersaft, möta en strandängsbonde och böda nät hos en fiskare.

Gymnasieklasser utforskade Vramsån
På naturum har vi sedan start arbetat med skolklasser från grundskolan i flera år, men samarbetet med gymnasieklasser är lite nyare. Oavsett ålder tycker eleverna om att håva och studera småkryp. De vill gärna pröva på vadarbyxor och vattenkikare.
Tack vare ett bidrag från Vattenrikets vänner har i år fler klasser fått möjlighet att komma ut och utforska Vattenriket.

Eurorando längs upprustad Linnérunda
Den stadsnära vandringen Linnérundan var en av fyra leder som Kristianstad lyfte fram i vandringseventet Eurorando som lockade många utländska vandrare till Skåne. I strålande väder fylldes Linnerundan av internationella vandrare som fick bästa möjliga bild av vackra Vattenriket.

Under året har Naturvård C4 Teknik också fortsatt göra Linnérundan tillgänglig för rullstolar och barnvagnar. Numera sker 42 000 promenader på Linnérundan på ett år. Det är en rejäl ökning från 28 000 för fyra år sedan.

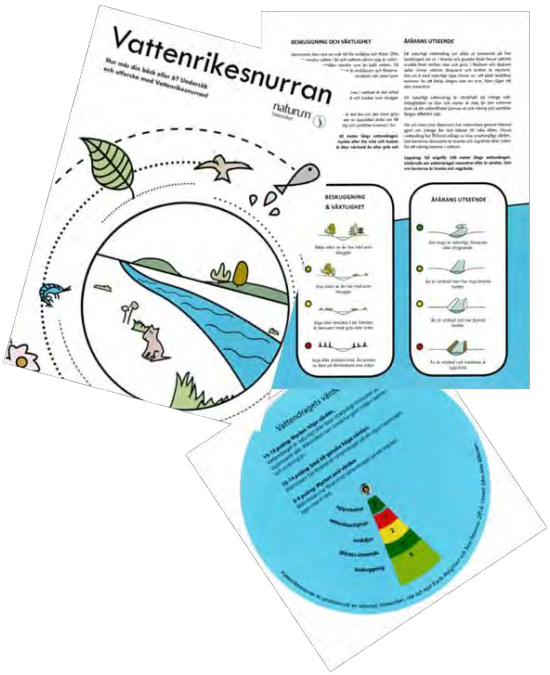

Vattenrikesnurran
En stor insats i naturums pedagogiska verksamhet under året var att omarbeta och nyproducera Vattenrikesnurran. Den är ett mycket fiffigt verktyg för att ta reda på hur en bäck eller mindre å mår och vilka värden och nyttor vattendraget har.

Vattenrikesnurran fungerar inte bara i Kristianstads Vattenrike utan kan användas i mindre vattendrag över i stort sett hela Sverige

.

8. Uppföljning

Punkt 10 beskriver hur verksamheten har följts upp.

8.1. Besökarundersökningar

Under 2016 genomförde vi för tredje gången en större enkätundersökning för att få ett mått på den turistekonomiska effekten av besökarna till naturum och Vattenriket. Studien bygger på 1500 personliga intervjuer som gjordes på naturum april-oktober och som Handelns utredningsinstitut, HUI, analyserat.

Analysen visar bland annat att två tredjedelar av besökarna kommer från en annan del av Sverige eller från utlandet. En tredjedel av besökarna uppger att de bor i Kristianstad.

Analysen visar också att de turistekonomiska effekterna uppgår till 31 miljoner kronor från de besökare som anger att naturum Vattenriket eller ett besök i Vattenriket är den huvudsakliga reseanledningen. Rapporten bifogas.

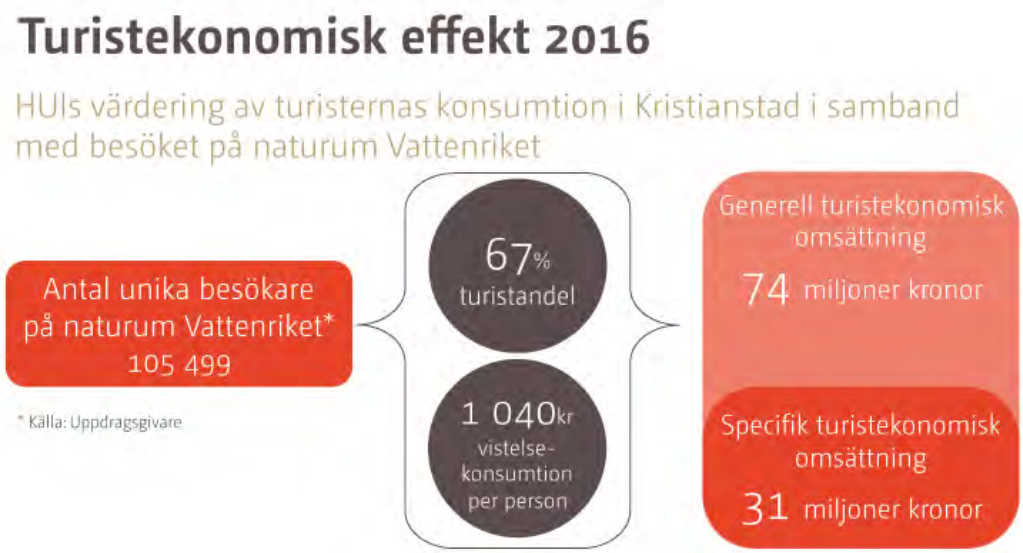

8.2. Naturums statistik

Naturums statistik har rapporterats varje månad under 2016.

8.3. Tankelistning

Ingen tankelistning har genomförts 2016.

Punkt 11 redovisas i en särskild excelfil.

9. Budget för naturum

För varje naturum ska ekonomisk redovisning ske enligt särskild excelfil. Fyll endast i siffror. Eventuella kommentarer till uppgifterna kan göras i text under tabellen eller här. Denna tabell ser likadan ut som den bidragsredovisning som de statliga naturumen gör till Naturvårdsverket.